

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos prezidentas Vytautas Stasiūnas
Nuotr. K. Pipiraitės

Ar dar ilgai švaistysim šilumą?

Kylant dujų ir šildymo kainoms, lėtėjant šalies ekonomikai, aktualiausia užduotimi tampa pereiti prie daug pigesnių vietinių energijos išteklių – biokuro – naudojimo ir atnaujinti didžiulius šilumos nuostolius patiriančius senuosius daugiabučius. Tačiau abu šie procesai vilkinami ir dėl vidinių, ir dėl išorinių priežasčių. Ne paslaptis, kad Lietuvos šilumos ūkiui sėkmingai plėtotis visai bando sutrukdyti dabartiniai kuro tiekėjai ir politikų neapsisprendimas. O daugiabučių atnaujinimo darbai stringa dėl daugelio priežasčių: gyventojų suinteresuotumo stokos, didelio naujai statomų objektų pelningumo, didelės nekokybiškos renovacijos rizikos, nekoordinuojamos valstybinių institucijų veiklos šilumos taupymo srityje, neefektyvios bendro turto valdymo schemos daugiabučiuose namuose. Apie energetinės krizės priežastis, jos padarinius ir sprendimo būdus kalbėjomės su Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos prezidentu Vytautu Stasiūnu.

Kaip manote, kiek lėšų šildymui šiandien skiriama nepagrįstai?

Per metus Lietuvoje šilumai pagaminti sunaudojama 2 mln. tonų naftos ekvivalento kuro, pusė šio kiekio sudaro centralizuotai tiekiamą šilumą, kita pusė – pasigaminama individualiai. Visi atlikti skaičiavimai ir jau esami pavyzdžiai rodo, kad atnaujinus esamus daugiabučius ir kitus pastatus, šis skaičius gali būti sumažintas perpus. Vadinas, kuro prireiktų tik 1 mln. tonų naftos ekvivalento, o 1 mln. tonų šiuo metu kainuoja 1 mlrd. 400 mln. litų. Per dešimt metų tai sudaro 14 mlrd. litų. Taigi kyla klausimas, kaip gali būti, kad 14 mlrd. litų turime išmesti į aplinką, o visuomenei skelbiama, kad negalime apšiltinti būsto, nes neturime tam lėšų? Mano manymu, tai tinkamo požiūrio nebuvimo problema, kurią būtina spręsti valstybiniu lygiu. Pavyzdžiui, skandinavai sau šitaip švaistyti lėšų neleidžia.

Kokios pagrindinės tokio šilumos švaistymo priežastys?

Viena pagrindinių šios problemos priežasčių – didelė kuro tiekėjų įtaka šalies rinkai. Jų pastangomis buvo pasiekta, kad gamtinių dujų kaina šilumos tiekimo įmonėms būtų nereguluojama, o kadangi liko vienas dujų tiekėjas, teko pirkti už tokią kainą, kokios jis prašė. Kai reguliuojama dujų kaina buvo nustatyta apie 250 litų už 1 000 kub. m, mūsų įmonės buvo priverstos mokėti 318 litų už 1 000 kub. metrų. Ir Valstybės kontrolė nustatė, kad iš Lietuvos šilumos tiekėjų buvo pasipelnę 100 mln. litų daugiau negu tuo atveju, jei kaina būtų reguliuojama. O iš ko tuos pinigus surinko? Iš tų pačių daugiabučių namų gyventojų.

Atlikus daugiabučių namų renovaciją, energijos būtų sunaudojama perpus mažiau, vadinas, ir mokesčiai už šilumą būtų mažesni. Taip pat būtina pereiti prie vietinio kuro, tokio kaip biokuras ir komuna-

linės atliekos, naudojimo. Kitaip sakant, tai kuras, kurio mes neišnaudojame ir kuris šiuo metu keliauja į sąvartynus, o iš Rusijos perkame brangias dujas.

Beje, kai tik Lietuvos įmonės buvo pradėjusios rengti kogeneracinių jėgainių, gaminančių elektrą ir šilumą vartotojams, kūrenant komunalines atliekas, statybos projektus, tam tikros suinteresuotos grupės nedelsdamos ėmė priešintis, puolė rinkti parašus, įtikinti gyventojus, kad juos norima nunuodyti ir pan. Ir tai vyksta žinant sėkmingus Vakarų valstybėse pastatytų komunalinių atliekų deginimo jėgainių pavyzdžius, kur sukurtos pažangios technologijos, įrengti dūmų valymo įrenginiai ir pan. Taigi taip mūsų veikla gerokai apsunkinama, todėl mes matome, kad vienintelė išeitis – apie visa tai kalbėti viešai.

Šiandien Europoje yra 418 komunalinių atliekų deginimo jėgainių. Jose per metus miestams šildyti ir elektros energijai gaminti sukūrenama apie 58,5 mln. tonų atliekų. Lietuvoje turimų 1,3 mln. tonų atliekų, kurias kūrenant galima būtų pagaminti apie 30 proc. centralizuotai tiekiamos šilumos, užkasama sąvartynuose ir perkamas brangus importuojamas kuras.

Ar yra racialesnių būdų, kaip atnaujinti daugiabučius?

Šiandien aiškiai matome, kad daugiabučių gyventojai, net tuomet, kai valstybė siūlo padengti daugumą atnaujinimo išlaidų, negali ar nenori investuoti į būsto renovaciją.

Nerenovuoto namo (Vilniaus Žirmūnų mikrorajone) 1 kv. m kaina yra apie 6 000 litų, renovuoto – 8 000 litų, naujo – apie 9 000 litų. Todėl atrodytų paradoksalu, kad daugiabučių būstų renovacija beveik visiškai nepajudėjo.

Tačiau privatizuotuose ir buvusiuose kooperatiniuose butuose šiuo metu gyvena labai skirtingų poreikių ir finansinės padėties gyventojai. Socialiai remtini gyventojai gauna kompensacijas, todėl išnyksta jų suinteresuotumas pastato renovacija. Finansškai pajėgesni gyventojai jau investavo daug lėšų į buto vidaus įrengimą, tačiau nesirūpina viso pastato efektyvumu ir būkle. Dalis gyventojų neketina ilgai gyventi seniai statytuose butuose ir planuoja persikelti į naujai statytus. Todėl būtina inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kurie įpareigotų savivaldybės skirtą namo administratorių vykdyti edukacinę veiklą, išaiškintų gyventojams šilumos taupymo problemas, galimus sprendimo būdus ir pan. Daugiabučių namų renovacija turi būti vykdoma kompleksškai. Jei paliksime apsisprendimo laisvę, šie procesai bus ilgai vilkinami ir valstybei kainuos milžiniškus pinigus. Vakarų Europoje jau seniai sukurti būdai, kuriuos naudojant nereikia prašyti nei gyventojų sutikimo, nei pinigų. Paprastai kalbant, renovacija būtų atliekama iš sutaupytos energijos. Tokio daugiabučio namo gyventojams tektų tik pasirašyti sutartį, kad, pavyzdžiui, penkerius metus jie įsipareigoja mokėti už šildymą esamomis sąlygomis, o po renovacijos, sumažinus išlaidas per pusę, sutaupomos lėšos būtų skiriamos sumokėti už atliktus statybinius darbus. Be to, turi būti kaupiamos struktūrinių fondų lėšos, pritraukiamas privatus kapitalas, mažas pajamas gaunantiesiems gyventojams skiriama kompensacija, atsižvelgiant į tai, kaip jie reaguoja į pokyčius ir pan. Tačiau kol kas šie procesai Lietuvoje vilkinami.

Ar tiesa, kad dėl didelės šildymo kainos kalta ir kainų komisija?

Net 95 proc. gyventojų nesupranta, kas yra kilovatvalandė. Gyventojai nuolat klaidinami, teigiant, kad jie daug moka, nes centralizuotas šildymas labai brangus, bet nuo jų slepiama, kad tokiomis sąlygomis jie priversti labai daug suvartoti. Dauguma gyventojų įsitikinę, kad kalta kainų komisija, neva tvirtinanti šildymo kainą. Tačiau kainų komisija iš tikrųjų tvirtina aukštą šilumos kilovatvalandės kainą, o padauginus suvartotą šilumos kiekį iš vienos kilovatvalandės kainos ir gaunama suma, kurią tenka sumokėti.

Kaip, jūsų manymu, galima apsisaugoti nuo nekokybiškos renovacijos?

Be abejo, gyventojų apsisprendimui įtakos turi ir bandymai pasipelninti, pastatus atnaujinant nekokybiškai, t. y. taupant statybines medžiagas. Susidūrę su nekokybiškos renovacijos darbų atvejais, atliekant dalinę pastatų renovaciją (stogo dangos apšiltinimas ir keitimas, kiti darbai), atnaujintųjų pastatų gyventojai neturi garantijų, kad darbai bus atlikti kokybiškai. Valstybinės statybos priežiūros institucijos nesugeba užtikrinti atliekamų darbų kokybės, o samdyti aukštos kvalifikacijos statybos priežiūros specialistus brangu. Kai renovacijos darbai atliekami Europos Sąjungos (ES) lėšomis, nuo tokių dalykų pavyksta apsisaugoti – darbai laikomi užbaigtais, kai viskas nepriklaistoingai atliekama pagal ES nustatytus reikalavimus, net sutvarkoma pastatą supanti teritorija. Kitu atveju atnaujinimo darbus atliekanti bendrovė negalėtų atiduoti pastato eksploatuoti.

Niekam ne paslaptis, kad net du trečdaliai visų mūsų šalyje statomų naujų butų yra brokuoti. Taip yra todėl, kad nėra kokybės užtikrinimo plano. Jau nuo 2006 m. Lietuvoje turėjo įsigaliooti Europos pastatų energetinio naudingumo direktyva, pagal kurią statybos įmonės, atiduodamos pastatą eksploatuoti, privalo pateikti energe-

tinį pasą. Pastatas negali suvartoti daugiau šilumos negu nurodyta energetiniame pase. Tačiau dėl nežinomų priežasčių buvo nuspręsta tai atidėti iki 2009 m. sausio 1 dienos. Peršasi išvada, kad taip daroma norint spėti priduoti nekokybiškus pastatus. O ten, kur darbai atliekami ES lėšomis, tokie žaidimai pasibaigia ir tenka paklusti nustatytiems standartams. Taigi energijos tausojimas neatsiejamas nuo kokybės.

Mes atliekame didžiulį darbą, tačiau nuolat susilaukiame kaltinimų, raginama neklausyti to, ką sakome, neva esame suinteresuoti perduoti už kuo didesnę kainą ir pan. Iš tikrųjų mūsų asociacija laikosi skandinaviškos nuostatos: jei gyventojai bus patenkinti, daugiau jų jungsis prie centralizuoto tinklo ir mažės šildymo kaina. Tik taip galėtume pasiekti skandinaviską modelį, kai 97 proc. visų miesto vartotojų prisijungia prie vieno tinklo.

Kas mūsų laukia artėjant 2008–2009 m. šildymo sezonui?

Jau dabar aišku, kad artėjantis šildymo sezonas gerokai padidins gyventojų išlaidas būsto šildymui. Lietuvoje iš visų šilumai gaminti naudojamų kuro rūšių apie 80 proc. sudaro iš Rusijos importuojamos gamtinės dujos. Per pastaruosius kelerius metus gamtinių dujų kaina šilumos tiekimo įmonėms padidėjo keturis kartus: nuo 351 lito (2005 m.) iki 1 434 litų už 1 000 kub. m (2008 m. rugpjūtis). Dėl to šilumos kainos vartotojams pakilo du kartus: nuo 11,25 cento (2005 m.) iki 23 centų už 1 kWh (2008–2009 m. šildymo sezonui). Panašioje situacijoje atsidūrė ir kitos Baltijos šalys (Latvija ir Estija), kur gamtinės dujos išlieka pagrindiniu šildymo kuru. Skandinavijos šalys, centralizuotam šildymui naudojančios biokūrą, komunalines atliekas ir kitą vietinį kūrą, praktiškai nepajuto nesuvaldomo dujų kainos kilimo įtakos šilumos kainai. Čia šilumos kaina nuo 2005 m. iki dabar išliko stabili – apie 18 centų už kilovatvalandę. Įvertinus tai, kad Skandinavijoje šilumos daugiabučiuose namuose suvartojama tris kartus mažiau nei prastos būklės nerenovuotuose Lietuvos daugiabučiuose, šiuo metu atsidūrėme tokioje situacijoje, kad Baltijos šalių gyventojai už šilumos energiją mokės brangiau nei skandinavai. Todėl Lietuvai būtina nedelsiant pradėti neekonomiškai šilumą vartojančių daugiabučių namų renovaciją ir didinti biokuro bei komunalinių atliekų panaudojimą gaminant šilumą.

Ar iš tikrųjų Lietuvos biokuro atsargų pakaktų šalies poreikiams patenkinti?

Jeigu šiandien šilumą gautume ne iš gamtinių dujų, o kūrendami vietinį kūrą, viena tona kuro leistų sutaupyti apie 700 litų. Gamtinių dujų kaina dabar siekia 1 434 litus už 1 000 kub. m, biokuras kainuoja daugiau kaip 700 litų už toną naftos ekvivalento. Už 2008–2009 m. šildymo sezono metu sudegintas 900 mln. kub. m dujų Rusijai sumokėsime apie 1,3 mlrd. litų, o jeigu kūrentume savo biokūrą, sumokėtume tik apie 600 mln. litų. Be to, šie pinigai liktų Lietuvoje, o dabar jie iškeliauja į Rusiją. Dujų tiekimo įmonių pajamos kasmet auga, o gyventojai mokesčiams už šilumą priversti vis plačiau atverti pinigines. Tiek biokuro, kiek Lietuva sunaudoja šiandien, Švedija sunaudojo 1973 metais. Dabar skandinavai vasarą visą reikiamą šilumą pasigamina iš komunalinių atliekų. Žiemą, jei pristinga biokuro, naudojamas mazutas arba gamtinės dujos, tačiau jos sudaro tik apie 3–5 proc. viso kuro. O Lietuvoje tik 16,2 proc. viso šalies kuro tenka biokurui, o beveik 80 proc. gaunama iš gamtinių dujų. Ir tai vyksta nepaisant to, kad mūsų šalis turi didžiulį neišnaudotą vietinio kuro rezervą: tam gali būti taikoma mediena, šiau-

dai, komunalinės atliekos ir pan. Todėl apšiltinus daugiabučius būtų galima pagaminti tiek šilumos, kad Lietuva galėtų visą reikiamą šilumos kiekį gauti iš vidinių rezervų.

Be abejo, būtina sukurti perėjimo prie kūrenimo biokuru planą, išsiaiškinti, kas ruoš kurą, sukurti infrastruktūrą, kad biokurą iš miškų būtų įmanoma pristatyti į katilines, sukurti skatinimo sistemą ir pan. Esamus gamtinius dujoms ir mazutui kūrenti skirtus įrenginius pritaikyti biokurui prireiktų 1 mlrd. litų, tačiau investicijos atsi-pirktų jau per penkerius metus.

Ar turime kvalifikuotų specialistų, galinčių atlikti šį darbą?

Šiuo metu Lietuvos šilumos ūkyje turime didžiulį specialistų potencialą. Šilumos tiekimo įmonėse dirba patyrę aukštos kvalifikacijos darbuotojai, konsultacijas teikia mokslo ir inžinerinių bei konsultacinių įmonių ekspertai, atliekantys daugybę mokslo tiriamųjų darbų, rengiantys studijas. Pagal gautus duomenis buvo rengiama „Nacionalinė energetikos strategija“, „Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo planas 2008–2012 m.“, „Šilumos ūkio plėtros kryptys“, sudarytas Lietuvos šilumos tiekimo žemėlapis. Be to, ir verslo struktūros jau pasirengusios investuoti į šį sektorių, tik dėl neapsprendžiančių savivaldybių negali pradėti konkrečių darbų.

Ko, jūsų nuomone, reikėtų imtis pirmiausia?

Kad gaminant šilumą būtų sunaudojama gerokai daugiau biokuro, reikia tinkamų politinių sprendimų, kurių priėmimas jau ilgai vilkinamas. Pirmiausia reikia įgyvendinti projektus, patvirtintus valstybės strateginiais dokumentais. Tačiau perėjimo prie vietinio biokuro procesas iki šiol vilkinamas, visaip bandoma užkirsti tam kelią, žmonės klaidinami, mėginama įrodyti, kad tai šilumos tiekėjų kaltė, kad jie yra monopolininkai ir pan.

Per 18 nepriklausomybės metų šilumos ūkis patyrė daug perversmų, buvo pereinama nuo sovietinių prie rinkos ekonomikos darbo metodų. Pereinamoju laikotarpiu šilumos ūkiui iškilė grėsmė būti sunaikintam, kaip tai įvyko kai kuriose buvusiose sovietinėse respublikose. Mūsų šalies specialistų pastangos ir Skandinavijos valstybių teigiamas pavyzdys bei parama – esminiai veiksniai, nulėmę, kad centralizuotas šilumos tiekimas Lietuvoje būtų išsaugotas. Lietuva įsiklausė į skandinavų raginimą neardyti šilumos tinklų, ir šiandien mes šį turtą turime. Dabar ES Lietuva laikoma valstybe, turinčia gerai tvarkomą šilumos ūkį ir galinčia jį modernizuoti bei pasiekti Vakarų Europos valstybių lygį.

Ačiū už pokalbį.

Tomas Lapinskas

UAB „DABINGĖ“ nuo 1999 m. suteikta teise vykdyti specialiuosius statybos darbus: vidaus ir iš-orės vandentiekio, nuotekų šalinimo, šilumos gamybos (iki 5 MW galios) ir tiekimo (iki 110 °C temperatūros); pastatų šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo sistemų montavimo darbus ypatinguose statiniuose.

Įmonėje šiuo metu dirba 26 darbuotojai, 16 iš jų – kvalifikuoti montuotojai, 4 specialistai. Mūsų klientų ratas nuolat plečiasi, nes dirbame su kokybiškais ilgaamžėmis medžiagomis bei patikimais įrengimais. Darbai atliekami laiku ir profesionaliai.

UAB „DABINGĖ“ sumontuotos katilinės bei įrengimai, šildymo, priešgaisrinio vandentiekio ir santechnikos sistemos veikia butuose, individualiuose namuose, biuruose, parduotuvėse, viešbučiuose, restoranuose, ligoninėse, vaikų darželiuose, bažnyčiose, ambasadose, gamybinės paskirties patalpose.

DABINGĖ
www.dabinge.lt

ŠILDYMAS • VĖDINIMAS • SANTECHNIKA

Draugystės g. 15 N, LL-51227, Kaunas, tel. (8 37) 750 705, faks. (8 37) 750 908 el. p. dabinge@dabinge.lt